

DOCUMENTOS

DOCUMENTOS PARA EL ESTUDIO DE LA HACIENDA EN EL REINO ASTURLEONES

En mi obra *El reino asturleonés (722-1037). Sociedad, economía, gobierno, cultura y vida* dediqué un extenso y detallado capítulo a la Hacienda. Apareció sin notas. Ya señalé en el prólogo del volumen que había prescindido de apostillar la casi totalidad del libro porque los estudios en él reproducidos habían sido ya editados por mí en su mayoría con una muy ceñida apoyatura erudita y ni podía reproducirla en una obra como ella ni desequilibrar el conjunto anotando los nuevos estudios.

Nunca había dedicado una ceñida monografía al estudio de la hacienda asturleonera. Pero como yo no improviso jamás en mis estudios históricos, las páginas consagradas al tema señalado tenían detrás una larga serie de documentos. No me decidí a editar de nuevo las páginas a que vengo aludiendo para amotarlas despaciosamente por aludir en ellas a problemas nada misteriosos. Pero tengo reunidos muchos documentos relativos a diversos aspectos del tema. Y prescindiendo de los muy vulgares relativos a la percepción de las *calumnias* o penas pecuniarias, al quinto del botín, etcétera, cuya edición requeriría muchas páginas y no brindaría novedades, me he decidido a reunir y a editar los que sirven de apoyatura a las partes menos conocidas del tema. Hélos aquí.

Debo agradecer a la profesora Patricia de Forteza la copia de mis antañonas fichas manuscritas. Sirvan estos textos de comprobante de algunas de las páginas más novedosas de mi citado estudio. Si la Providencia me da plazo y fuerzas —me van faltando éstas a mis casi 90 años— procuraré hacer otro tanto en apoyo de los capítulos de mi citada obra aún no acreditados documentalmente. Pero mi vida avanza rápidamente hacia el no ser y no puedo prometer firmemente lo que probablemente no podré cumplir.

Debo prevenir al lector que he prescindido de las noticias que aparecen en documentos cuya falsedad es notoria como la donación de Alfonso III a la iglesia de Valpuesta en 809. O que han padecido evidentes retoques como el privilegio otorgado por Ordoño I a la iglesia de Oviedo en 857. Y de cuantos no me han inspirado confianza.

También deseo consignar que no he reproducido todos los pasajes de las Leyes Leonesas de 1017 y de 1020 que contienen noticias de índole fiscal, por ser sobradamente conocidas.

Claudio Sánchez-Albornoz

I

Archivo Catedral de León. Fondo Particular. Documentos Reales, Nº 1, Año 775.

"Silo macrum adque preclarum est locum abitacionis propter mercedem anime mee facere donacionem ad fratres et seruos dei Patri presbiter; alanti conuersi Lubini conueni uiti presbiteri ualentini presbiteri uel aliorum fratrum quod in ipso loco sunt uel quem deus ibi adduxerit quia nobis pedes obsculauerim serui dei ut darem eis locum oracionis In cellario nostro que est inter iube et masoma inter ribulum alesancia et mera locum que dicitur lucis determinatus de ipsa uilla ubi ipse noster mellarius abitaui espasandus et per illum pelagum nigrum et iusta montem que dicitur farum es per illas rasas aluas et per illa lacuna usque in alla lacuna et usque ad petra ficta et per illa lagunam et per ipsum uillare que dicitur desiderii et per illum arrogium que dicitur alessancian et per alia ficta que stat in montem super tabulata per ipsa strata que esclude terminum usque in locum que dicitur arcas et arogium que dicitur comasio cum omnem exitus et regresu suo castris duos quum omne prestatatione sua montibus et felgarias ac paredes qui illi sunt et omnem exitus et omnia supra nominatus dono uobis adque concedo per nostrum fidelem fratrum sperantane abatem ut oretis pro mercedem anime mee in ecclesia que ibi edificata fuerit et omnia de meo iure abrasum et in uestre traditus et confirmatus abeatis omnia firmiter adquem inreuocabiliter est quem deus adduxerit ad confessionem in ipso loco indicient omnia omnia quum omnem uoce oposuitionis mee et iudicent adque defendant de omnem omnes et si post odie aliquis eos inquietare uoluerit pro ipso loco uel pro omnia quod scritus est in primis sit sebaratus ad comunione sancta et a conuentus cristianorum et ecclesie sancte permaneat extraneus et cum iuda traditore deputetur danandus talesque illum ultio consequatur dluina que omnes uidenter terreat et audienter constremescant. Facta karta donacionis sub die X kalendarum setenberer era DCCCXIII* Silo ac escritura donacionis manus mea = esperande aba ac escritura ubi preses fui = teadenadus conuersus manus mea + feci = nepotianus ac escritura donacionis ubi preses fui et testis = ... (roto) ... clericus manus mea + feci florentius presbiteri testis = ... (falta) ... us testis + feci = seluatus presbiteri = Adefonsus confirmat.

II

Muñoz y Romero: Colección de fueros municipales y cartas pueblas, p. 17. Año 824.

Fueros de Brañosera dados por el conde Munio Núñez.

"...et omnes qui uenerint de alteras villas cum sua pecora, vel cum sua rem causa pro pascere herbas inter ipsos terminos, qui in ista scriptura resonant omes de villa Brania Ossaria prehendant montaticum, et de ipsa rem, quam irruerint inter suos terminos habeant foro illa medie-

tate ad comite, altera medietate ad omes de villa Brania Ossaria, et omes, qui venerint ad populandum ad villa Brano Ossaria non dent anupda, non vigiliis de castellos, nisi dent tributum et infurtione quantum poterint ad comite qui fuerit in Regno."

III

España Sagrada XXXVII, p. 21. Año 853.

"...et in territorio de Campo braneas pascua... et alberam ubi dicitur Fonte fregida... et a flumine Deva usque in transmera et per littus maris pascua in omnibus locis sine montatico..."

IV

Llorente: Historia de las tres provincias vascongadas, t. III, p. 95. Año 874 (?). El conde Diego de Castilla a San Félix de Oca.

"Et concedo ad sancti Felices dibisiones pro suos ganatos ad pastum in montes... ita ut ad isto ganato de Sancti Felices non inquirat aliquis homo montatico."

V

Vigil: Asturias monumental y epigráfica, p. 58. Año 897 (?).

"...etiam juxta illud castellum palacium magnum quod ibi fabri-caulmus cum nostras adrias uidelicet vnum sestarium de cibaria de uno quo iugo boum per totas asturias que a rreligiosis nostris predecessoribus ffuerunt statute pro castellis et palaciis Regalibus rreparandis..."

VI

López Ferreiro: Historia de la S. A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II. Ap. p. 18. Año 870.

Reterico Abad dona al rey Alfonso III todas sus cosas.

"...Tamen profiteor me per singulos annos dum uixero per istum monachum dirigere meam offercionem sicut et feci et semper faciam, seu etiam et ipsos familiares meos quos ego iam per cartam ingenuos restauraui ita ipsos homines domino testo atque concedo per istam cartam ut sint post partem dominicam testati uel domino deseruientes."

VII

España Sagrada XXXII, p. 335. Año 905.

"Concedimus intra ciuitatem Zamoram Balnea, quae construximus ibi, quae adquerunt per unum quemque mensem viginti solidos ad opus luminis Ovetensi Ecclesia."

VIII

Escalona: Historia del Real Monasterio de Sahagún. Ap. III, nº 111, p. 378. Año 905. Alfonso III.

"et insuper precepimus, ut omnis civitatis regni nostri nullum portaticum vobis prehendant."

IX

Tumbo Viejo de Lugo. fol. 36 vº - 910.

"Nos omnes comites seu imperatores quancumque sumus qui comitatus obtinemus de iure per ripa maris usque in Lesute et de super per navia superiore usque in Silie vobis nostro domino dopno Ordonio per hunc nostrum placitum vobis computamus ut vice iste anno pressenti incotemus et laboremus casas qui sunt destructas de ista civitate Luco et coto erigamus eas sicuti ab antiquiis fuerunt sive eis fracturas renovemus secundum in faciem nostram dominus ordonius ordinasti nobis sic que per diem sancti petri sit omnem illan operam completam et nos ibidem habitantes cum nostras mulieres. Ite profiteumus vobis nostro domino in tributis et quadragessima que de anno preterito est super nos residuum ut pro ipso die sci. petri sit omne subunatum in ista civitate et de anno veniente per kalendas sepetmbris sit alzum nostrum tributum et quadragesimal omne subunatum in palatio de nostro domino ordinatum accepi-mus. Sit uobis licentia per super nos sicut et nos sub vestro regimine simus ut careamus illa comitata et illa comissa et in super pariemus vobis per unumquunque comitem seu per imperantem auri talentos qua ternos et vobis perpetim habiturum. Actum placitum in civitatem Luco die VII idus Junii Era DCCC^oX^oVIII^o Sub Xpi nomine Recaredus epus conf. - Petru-e sisnandi - Lucidus guimaranus - Sandinus gundesindi - Erus Ierdinandi hoc meum placitum - Armentarius siloni - Gutier Ferdinandi - Gundesindus osorii - Gundesindus didaci - Gundessalvus bettotiz - Egica sigeredi - Spassandus spasandi - Gutier Hermenegildi - Gundesindus eroni - Erus osoriz - Petrus petri - Gunticus Munioniz - lheremas Vestruari - Sandinus gundesindiz - Gundesindus gemundi - Gundesindus Aloyti - Vistrala theodomiri".

X

Portugaliae Monumenta Historica. Diplomata et Chartae, p. 12. Año 915. Ex apographo authentico saeculi XIV in Publico Archivo ab antiquo servato.

"...Ego Ordonius Rex in dei amore et uestre glorie perpetuali dubium quoque esse non potest quod plerisque firmum manet atque notissimum eo quod genitor noster bone memorie domnus Adefonsus Rex ad obitum ueniens ordinauit sub iuramenti diffinitionem pro remissionem peccatorum suorum patri gemnadio episcopo quingentos aureinumos aule beati Jacobi Apostoli defferendos, quam rem et genitrix nostra domna cemena Regina ut completum fuisset, omnibus modis eidem pontifici mente spontanea reconfirmauit. Ille uero agere non ualuit quia germanus noster Domnus Garsea apicem Regni accipiens, aditum eumdi et redeundi ad eundem locum sanctum iam dictus episcopus minime habuit nisi talem hominem inuenire potuit per quem munusculum sibi commendatum ibi direxisset. Hac de causa eos penes se retinuit usque dum post mortem germanis nostri nos diuina procurante clemencia parentum in solio locati, eosdem numos supradicto antistiti commendauimus et sicut accepit detulit. Ideoque dum eos accepissemus prouidimus una cum consensu patris domni sisnandi huius aule episcopi et illius magne congregacionis quod in tesauo nil lucrifacenter concederemus pro eos locos sancto apostolico plenarium aliquid prouictum atque indumento sacerdotum dei et monachorum ibi deseruiencium hospitum quoque et peregrinorum et pro luminariis ecclesie sicuti et concedimus et damus in Ripa limie villam quam uocitant Cornelianam cum uiculis et adiacentiis...

Adicientes igitur cenum hominum ingenuarum ibi habitancium, ut quod Regie potestati usi fuerint persoluere patrono nostro et Pontifici loci sancti persoluant."

XI

López Ferreiro: Historia de la S. A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II, Ap. p. 84. Año 915. Ordoño II concede tierras y hombres al apóstol Santiago.

"...aui nostri diue memorie dni. Hordonii regis, qui concessit. sco. Apostolo sex milia in omnique giro hominum ingenuorum, metuens, ne scurro fisci eius inquietaret ianuas illius, qui omnium finium Hispanie ad iudicii diem iussus est presentare animas, hoc staturns, ut ipse populus ingenuus tantum Episcopo in ipso loco persoluant, quantum cenum statutum est Regi."

XII

López Ferreiro: Historia de la S. A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II, Ap. p. 87. Año 915.

Ordoño II y su esposa Doña Elvira donan a la Iglesia de Santiago la villa de Cornelianam.

"...placuit nobis ut contestaremur uillam pro eis sante uestre ecclesie sicut et contestamus. id uillam quam uocitant cornellanam territorio gallecie secus flumen limie. cum etclesia scl..."

Adicientes quoque adhuc. ut serui uel liberti qui in ipsa uillas sunt habitatores in ministerio ecclesie uestre permaneant perpetualiter seruientes. sive et homines ingenuos ibi habitantes. census quod nobis persoluebant; parti uestre inexcusabiliter persoluant hoc statuantes ut hoc factum nostrum numquam a nobis diruptum."

XIII

España Sagrada XXXIV, p. 441. Año 916.

Ordoño II dota a la iglesia de León.

"Item et pro altaris luminibus damus atque offerimus de nostro portatico pro illas septem solemnitates maiores le Sancti Martini usque ad Pentecostem pro una culque solemnia XII^{im} libras de cera et XII^{im} argenteos incensi Libani; et pro diem Ramos palmarum duas mensuras olei, quos dicunt refreras, ad faciendum Crisma: et vestimentam ad illo episcopo pro ipso die pelle optima, et manto, sive et calciamento: et post diem Sanctam Pasche libra una piperis. Item et in Lampreiana de illo portatico de illo sale in singulis annis duos dies, de totas ipsas villas, quod est vespera Sancti Augustini, et ipso die quantum ibi cadiderit ab omni integritate. Similiter et in subsidium Monachorum, sicut jam prius jussum esse decrevimus, ipsum decimum de illa nostra Almunia, et Ecclesia Sancti Martini cum suos foros, et suis decimis ab omni integritate temporaneo et serotino leuguminis, et de ortis seu etiam et pomiferis: et decimo de Campo, quod est in ripa Estolae, seu et de illas senras de Azalones in Auctuarios de Rege, et de vineas item decimo, id sunt de vinea Sancti Stephani supra civitas, et de vine Sanctae Eulaliae in Valleuncina, et de illa de Sancti Iusti...".

XIV

España Sagrada XLVII, p. 317, Año 922.

"Ego Serenissimus Imperator Ordonius tibi Domino meo confessori almo Sancto Martino, cujus Basilica constructa esse videtur territorio Galletiae loco Minduniensis secus litora maris... annuit ex paupertate, quam mihi Deus contulit, conferre altario tuo Sancto Vallem Laboratam ab integro cum Villis, et Ecclesiis, et familiis, quae intra sunt commorantes, et greges Equarum, Vacarumque: sic dono hanc meam exiguam oblationem cum suo Sajone, et sua voce, ut nullus homo aditum sit fortiose intra ingredi: Vocem Racesi, et homicidi, et fosatariae pertineant ab praedictum Sanctum Confessorem et Episcopis, qui sub Dei gubernatione in ipsa sede primatum tenuerint, sicuti Nos eam modo damus, et huiusque tenuimus...".

Si quis tamen, quod minime fieri credo aliquis homo hunc meum factum pesundare voluerit, pro ausi temeritate paret in praesenti sex millia solidos, uti consuetudo est in meo Palatio..."

XV

López Ferreiro: Historia de la S. A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II, p. 99 Ap. Año 922. Ordoño II confirma la permuta de la villa de Lanca-ra que legó su hermano D. Gonzalo a Santiago por las de...

"Nunc quoque adicimus ibi in ipso loco patrono nostro uillam nostram que fuit de geluira, quam obtinebat filius noster Sancius ab integro... sic eam concedimus huic locum perheniter habiturum. Adicimus ibi etiam omnes habitatores quantoscumque sunt in ipsas uillas ut censum quod ceteri populi regi solent persolvere illud domino iacobo persoluant. et rationes ipsarum uillarum secundum ueritas est parti idem ecclesie persistant."

XVI

Portugaliae Monumenta Historica. Diplomata et Chartae, p. 16. Año 922.

"Non ambiguum quidem sed bene patens est sed multis manet notissimum eo quod per ordinem dei summi ordonius rex dedit ipse rex pro remedio anime sue ad gomadam gradum episcopatum in sede colimbriense cum sua diocesi quomodo illum obtinuerunt alii episcopi qui ante ipsum episcopatum obtinuerunt; obtinuit illum per plures annos usque in portugal et post uero tempus fuit ipse episcopus ad legionem ante ipsum regem et expetiuit se. et reliquit gradum episcopatus pro uenire ad confessionem. et requisiiuit ipse episcopus heremitam. et inuenit in locum castrumie ad illam focem ubi cadit in dorio... uenit rex in portugale et mandauit pro ipso episcopo ut fuisset ante ipsum regem. et ipse episcopus non exiuit de confessione secundum quod regula docet. et ipse rex pro sua mercede et illa regina excitauit naues in portugale cum suis comites lucido uimarani et roderico luci et sui episcopi fuerunt nauigio eremitam uisitare ipsum episcopum et ad orationem ad ipsum locum sanctum. et ipse rex pro remedio anime sue et illa regina dederunt sollenpniam ad ipsum episcopum et ad fratres et sorores. et mansit ipse rex cum suo exercitu in ipso monasterio et in alio die fecit concilium... et dedit ipse rex et ipsi comites nabulum et portaticum de dorio in die sabbati de portu de aliouirio et per totos illos portus usque in illa foce de dorio ubi cadit in mare quantumcumque eis dominus dederit ipso die pro remedio animarum illorum et pro illorum prosapie... "et in ipso concilio dedit lucidius uimarani uillas et ecclesias ad ipsum monasterium in ripa de ipso dorio a porto ciuitatis anegia ecclesiam sancte marine cum suis dextros integros uel debito ubi tamica intrat in dorio ad integra. De portugal dedit aliam ecclesiam in lagona de auuil uicabulo sancta cruce cum suis dextros integros uel suo debito prope littore maris. Et dedit aliam ecclesiam in ripa mondecl."

XVII

López Ferreiro: Historia de la S.A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II, Ap. p. 106-107. Año 924.

Fruela II confirma el coto de las doce millas y otorga el condado de Montanos.

"...parentes nostrorum bene atque utiliter deseruientes et munerum copiam diuersarum rerum in eodem loco offerentes. secundum quod series testamenti in eorum nomine prenotum manet. Inter quos statuerunt in omni giro milia ingenuorum hominum qui ibidem deseruient. census uel omnia que regie potestati concedent. non tamen ut familia ecclesiarum debita; set reipublice ingenuorum. et ex ipsa milia quod in confirmatione diue memorie genitorum nostrorum adnotatum manet. multa ex inde reperimus ablata.

...id est commiso de montanos ab integro secundum ilud obtinuit Sigeredus egicaz. de tamare usque in nemitos. ut omnis populus in eodem degentes commisso sco. loca tuo deseruiant. sicut superius resonant. non ut serui; set ingenui quemadmodum et gens eorum fuit redens ibidem regio censui, quod fiscum persolvere consueuerant; et hec per hoc testamentum sce. aule uestre obtulimus et testamentos priores manu propria confirmamus."

XVIII

López Ferreiro: Historia de la S.A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II, Ap. p. 112-114. Año 927.

Sancho confirma a la Iglesia de Santiago sus cotos y posesiones.

"...etiam et tanto igne amoris Dei ascensi non solam plebem ibi debitam confirmaverunt, sed etiam commissos ingenuos ibidem adiecerunt ut tributum quod regi soliti erant persolvere. sco. dei apostolo fideli famulatu conredderent. non ut plebs ecclesiarum. set ut ceteri ingenui permanentes. quemadmodum in eorum testamentis lucidius confirmatum est. et in thesauris apostoli recondita manent. cumque ut concessa fuerant, in convulsa parti ecclesie manerent.

...ut maiorum nostrorum facta pro animabus eorum et nostris parti loci sancti confirmata permaneant et tam dieceses secundum in chronis antiquorum canonum conscriptum est, quam et omnem plebem que usque in tempore genitoris nostri ibi deservivit, seu etiam et villulae necnon et commissos ingenuos, id est Montem sacrum et ambos Amaeas, secundum illas obtinuerunt Lucidus Vimarani et Nunus Guterrici et confirmamus etiam casatas Muzuri, vel alias que ibi fuerunt concesse."

XIX

Dom Luciano Serrano: Cartulario de San Millán de la Cogolla, p. 32. Año 929.

"Ego... Dei gratia Garsea Sancionis rex, una cum genitrice mea Tota regina... Et quid hunc hucusque et finiendi stavilimus terminum, ab hinc recensendo roboremus fisci toloneum. Si quis presuntive in hanc

defensam ex pastum ad recipiendum oves, capreas, sues vel armenta perexerit tugurium, de quinque pecoribus auferatur ei unum...; de domitis autem, id est, bos, asinus, equus et si qua his similia ibi comprehensus fuerit, quod fuerint numero tot solidorum reddatur in monasterii tolo-neo; qui vero ramum inciderit, careat ferramentum..."

XX

López Ferreiro: Historia de la S. A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II, Ap. p. 120-121. Año 934.

Ramiro II concede a la Iglesia de Santiago el *commisso* de Postmarcos entre Ulla y el Tambre.

"...reperimus testamentos antiquos de tempore dni. Adefonsi catholici Regis conscriptos, per quos concessit in omni gyro hominum ingenuorum eiusdem sml. loci millarios adnotatos ut ibidem non ut serui deseruirent sed censum quod Regi solebant illuc fideliter redderent. Post eum quoque Ranimirus rex, et ipsum confirmauit et aliud addidit..."

Et ut nos cum eis in celo iungamur et in presentia malis tueamur te orante o sce. dei apostolo. concedimus sacrosanto altario tuo pro concinnenda luminaria sanctis altaribus, ac toleratione sacerdotum et pauperum ibi aduenientium, id est commissum Pistomarcos ab integro secundum illud obtinuit Lucidus Vimarani, de Villa in Tamare, ut omnis populus in eodem degens commissio, sancto loco tuo deserviant, non ut serui, sed ut ingenui, quemadmodum, gens eorum ibi persoluit regium censum ut fisco persolvere consueuerat. Et haec per hoc testamentum scae. aule uestre obtulimus, et testamentos priores maiorum nostrorum manu propria confirmamus."

XXI

Luciano Serrano: Cartulario de San Millán de la Cogolla, p. 40. Año 944.

El Conde de Castilla Fernán González dona a San Millán el monasterio de Santa Maria, cercano a Pazuengos.

"...offerimus ad honorem patroni nostri beati Emiliani et ad tibi Furtunioni abbati cum sociis fratribus illam villam iam supra nominatam Pazongla, iuxta hunc monasterium, cum omnibus hominibus et omnibus suis ingressibus et regresibus..."

XXII

Escalona: Historia del Real Monasterio de Sahagún. Ap. III, nº XXIII, p. 393. Año 945.

Ramiro II dona la villa Traviesa con inmunidad.

"...Et dedisti nobis pro ipsa Villa tres Acenias in Zamora ad olivares iusta palatium nostrum."

XXIII

Escalona: Historia del Real Monasterio de Sahagún. Ap. III, nº XXIII, p. 393. Año 945. Ramiro II.

"Ideoque anuit serenitatis nostre glorie ut concederemus ibidem deservientium Santi Martini et villa Travessa et duodecim pausatas cum suis adjacentiis unde nobis exinde portatico non prestant et ipsa villa de Travesa que sita est in territorio de Lampreana sicuti est cum omni integritate per terminis suis ita ut amodo et deinceps omnis ipse populus qui in ipsa villa abitant vel post modum habitare videntur post parte monasterii persistant pro cunctis utilitatibus fratrum peragendis et quicquid ab eos iniunctum vel ordinatum acceperint inexcusabiliter illud impleant atque peragant absque aliqua inquietatione regia Postestas Comes Episcopus set post parte monasterii maneat stabilita per secula cuncta."

XXIV

Astorga, fol. 547 (B. 1195). Año 946.

"Ego Ranimirus Rex hispaniae una cum uxor mea Regina Gimena placuit nobis et a nostro palatio ut cautaremus monasterium videlicet nominatum sancte Crucis que est inter sanctum joanes et sancta marina de montes... per suis terminis que nos ei inponimus cum suas adiacentias... hunc facimus ad ipsum sanctum locum et a tibi abbate Domno Mauro et ad collegium tuorum seu successores tui vel qui in ipso sancti loco prelatores fuerint Siquis ausu temerario pro aliqua calumnia qui infra istius terminis ingredere voluerit et inde aliqua causa trasserit in primis duplet hoc quod inde tulerit et post modum pectet in fisco regali quingentos solidos vel anno se ipsi qui domini fuerint vocem suam dederint."

XXV

Barrau-Dihigo: Chartes royales leonaises. *Révue Historique* X, 1903, p. 382. Año 949.

"Concedo cultoribus tuis sancto monasterio servientes in locum Cellanova tres deganeas unam in ripa Minei quam dicunt Tredones, et alias duas quam dicunt Sorua et Vanate, quas usque hunc tenuistis, seu et comisso de Eires; istas deganeas ab integro eas concedimus cum omne censo quod persolvere consuetas erant in usu vel debito regis, ita ut ex presente die et tempore maneant post parte Dei et monasterii fideliter habituras cum tributis suis."

XXVI

López Ferreiro: Historia de la S. A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. III. Ap. p. 144. Año 952. Ordoño III.

"...offerimus et donamus gloriae uestrae commissum, quod dicunt Cornatum in prouincia Gallecie totum ab integro; sicuti eum habuerunt multi comites per ordinationem regiam, sic modo et nos eum concedimus uobis, ut uestrae domui persoluant fiscalem censum, quem regie potestati persolvere assueuerunt, non ut serui, sed ut ingenui, ita ut habeant illud clerici uestri, qui ibi commorantur simul cum Antistite Sisnando..."

XXVII

López Ferreiro: Historia de la S.A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II, Ap. p. 149-150. Año 952.

Ordoño III dona a la Iglesia de Santiago y a su obispo Sisnando II el condado de Ventosa.

"...damus et contestamus sacrosancto altario uestro et pontifice Sisnando. pro sustentatione clericorum ibi digno deo seruiencium ac susceptione peregrinorum pauperorum quoque ac miserorum et pro luminariis. comitatum quam nuncupant uentosam in prouincia gallecie. totum ab integro secundum illum plurimi comites obtinuerunt. sic est nos illum aule uestre concedimus. Et sicut aui et parentes nostri ibi sua uota offere maluerunt et per seriem testamentorum, que dederunt scripserunt, et sanctum locum uenerauerunt, ita et nos quamuis exili et peccatorum honore grauati licet parum tamen quantumcumque obtamus et proni oramus ut digne suscipiatur a uestra sancta benignitate. Ita dumtaxat. ut eadem plebs sic ab hodierno die et deinceps loco uestro deseruitura. Non tamen ut serui; sed ut ingenui. neque ut careant propria moderatione et non imperent eos absque consuetam rationem, et illi persoluant censum fiscalem sicuti alia plebs commissalia quam antecessores nostri diue memorie loco uestro per scripturam testamenti concedere uoluerunt."

XXVIII

López Ferreiro: Historia de la S. A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II, Ap. p. 160. Año 956.

Sancho el Craso dona a la Iglesia de Santiago y a su obispo Sisnando II el condado de Bavegio.

"Tua sunt enim domine omnia que possidemus, et ut per ea tuam gratiam et ueniam omnium peccatorum et per intercessionem apostolo iacobi consequamur, ideo puro mensis affectu concedimus atque ultronei offerimus parua ex multis sacrosancto altario uestro. et uobis patri scissimo. domno sisnando epo. comissum de bavegio ab omni integritate ut per singulos annos fideliter inde persoluant; quicquid in dominico soliti erant persolvere. necnon et quod comites inde solebant accipere. quatinus sit sustentatio clericis ibi deo et sco. apostolo seruientes in cunctis temporibus, et sit pro alimonia pauperum et hospitum aduenientium, ut inde ipsi habeant tolerationem et nos a Deo dignam remunerationem."

XXIX

López Ferreiro: Historia de la S. A. Iglesia de Santiago de Compostela, t. II, Ap. p. 167. Año 958.

Ordoño IV concede al monasterio de Sobrado y al obispo Sisnando II el *commisso* de Presares.

"...offerimus tibi mente deuota pro habitaculo seruorum qui iam in prefato loco sunt habitantes et in domun sanctam tuam deseruientes. pro sustentatione eorum et hospitibus suscipiendis seu peregrinis. necnon et pro luminariis ecclesie commissum de presares qui iuxta ipsum monasterium in ualle sunt habitantes. non longe sed uicina construant ab omni integritate secundum regiam consuetudinem comitibus solebat mandare. ut omne tributum uel quod in dominico solebat reddere. fidenter post partem monasteril hulus per singulos annos persoluat basque imperio palatium sedis regale habitantes."

XXX

Barrau-Dihigo: Chartes royales léonaises. Revue Historique X, 1903, p. 391. Año 968.

Elvira y Ramiro III a Celanova.

"Placuit nobis plano animo et propria voluntate ut faceremus hanc seriem testamenti de homines qui habitant in villa quam dicunt Gallecos in Lamprelana, cum omuntiolos qui sedent in angulibus quod dicunt Recasio, ubi sunt salene prephati monasterii Cellenove, ut ipsi homines persoluant censum quod regi usu soliti fuerunt persolvere, cum ceteris ingenuis, pro stipendia altariorum... ita ut ab. hodierno die sit ipsa villa Gallecos, cum Rekeiso et homines in eas habitantes, post partem Domini Salvatori et monasterium Cellenove..."

XXXI

Barrau-Dihigo: Chartes royales leonaises. Revue Historique X, 1903, p. 396. Año 968.

Ramiro III a Elvira Abadesa y Pedro Abad de Sobrado varios condados que habían pertenecido a Hermenegildo y su mujer Paterna, al Obispo Sisnando y a su hermano Rodrigo, y el de Presares que Ramiro II dio a Hermenegildo y le había disputado Ordoño III.

"Sic et nos omnia concedimus Deo vivo et vero et beate illius genitricis Sancte Marie semper virginis... ut omnia vectigalia quod in dominico solebant reddere, fidenter post partem monasterii vel pro utilitatibus servorum et ancillarum Dei ibi degentium per singulos annos persoluant, sicut mos est comitibus et ducibus atque imperio sedis regalis. ibi imperantes, licet patrum tamen quantumcumque obtamus et proni oramus,

ut digne suscipiatur vestra benignitas, ita dumtaxat ut eadem plebs sit ibidem loco vestro ad hodierno die et deinceps deservientium non servi sed ut ingenui, neque ut caream propriam moderationem et imperent eo absque consuetam rationem, tam vos in vita vestra quam qui post hortum vestrum in ipso prefato monasterio in Christi militaverint servicio."

XXXII

Luciano Serrano: Becerro de Cardaña, p. 338. Año 972.

El conde García Fernández y su mujer doña Ava "...per huius nostri regalis glorie titulum et pro remedium animabus nostris, damus atque concedimus in Granatera ipso pozo ad integro, ut nullus vobis substollat ex illo, solummodo duas eminas de ipsa sal quando que venerimus nobis Aukensium locum per ad mensam nostrorum que ciborum, sed omnia ad integer vobis permaneant seculorum omne per evo. Et ipso foro abeatitis cum illo sicuti est nobis consuetudo atque regente nobis et ipsoque ymperio; et Aukense villa abiacentlis suis vel quibus venerint ad emendum ipsa que salsa per ad sua necessaria sic vero semper veniant ad ipso pozo per ad laboranda ipsa que fuerint in eo laborantia, sicuti modo veniunt cum sua annafaka, tamdiu est ipso pozo in nostra potentia; et si noluerint venire ipsi que per ad ipso lavore, adinvitus veniant per manus aukense sayone, sicut modo veniunt iussionem."

XXXIII

Luciano Serrano: Becerro Gótico de Cardaña, p. 7. Año 972.

"Nos totos omnes concilio pleno de Agusyn maiores et minores, iubenēs et senes, nostras spontaneas uolumptates sic donamus atque roboramus ad tibi domino nostro comite Garcea Fredenandiz illa defesa de Lomba tota ab integro ipso monte que est defesato et pro inde donavimus et rovorabimus pro eo quod ingenuasti nos de illo labore de illos castellos pro secula seculorum, ut de odie die vel tempore sit ipsa defesa cum toto suo monte abrasa de nostro iure per omnia et in uire de tibi comite domino nostro sit confirmata."

XXXIV

Muñoz y Romero: Colección de fueros municipales y cartas pueblas, p. 38. Fuero de Castrogeriz otorgado por el conde García Fernández de Castilla en 974.

Et varones de Castro non dent portazgo ni montazgo ni traman et non habeant super se neque manneriam neque fonsadera neque nulla alia facendera.

XXXV

Muñoz y Romero: Colección de fueros municipales y cartas pueblas, p. 47. Año 978.

"Ego Garsia Fernandez, et Ava Comitisa sic donamus tibi filia nostra Urraca istas villas, et istos terminos, cum suos terminos, et suos exitos et suas defessas, et adiacentias, cum suos pratos, et suos molinos, et suas aquas ductiles, quomodo pertinent ad ipsas villas, et ipsos Monasterios, cum servos, et palatios, et cum suo saione, quomodo serviebant ad illas sedes regales, sic serviant tibi filia nostra Urraca, et a Sanctorum Cosme et Damiani, ut populos vindices, et habeas sine tota facinora, et elegimus tibi de forum ut non habeant istas villas, et istos terminos super se saionem, nec Fossatum, nec Anuda, neque Alicidio, neque Erbatico, nec Portatico in terminis de Castella, et si fuerint omnes de istas villas iam nominatas, et de istos Monasterios, ad alias villas, ad pignora cum lanceas, et scutos, et lapides, et ibi bellum contigerit livores, et homicidium fecerint quo, modo non pariatur illum, et si aliquis homo venerit, qui contra eos voce, vel iuditio suscitaverit, aut aliqua calumnia petierit nullus firmet super eos, sed illos dent duodecim homines, et delindent se de quocumque iuditio illis petierint."

XXXVI

Yepes: Historia de la Orden de San Benito, t. V, f. 444. Año 978.

El Conde Garci Fernández y la Condesa Aba a Covarrubias.

"Quae quidem ego Garsia Ferdinandez Comes, et Aba Comitisa, donamus tibi filia nostra Urraca in donis Covarrubias cum suis terminis, videlicet de Semitario antiquo... sic donamus tibi filia nostra Urraca istas villas, et istos terminos, cum suos terminos, et suos exitos, et suas defessas, et adiacentias, cum suos pratos, et suos molinos, et suas aquas ductiles, quomodo pertinet ad ipsas villas, et ipsos Monasterios cum servos et palatios et cum suo Saione, quomodo serviebant ad illas sedes regales sic serviant tibi filia nostra Urraca, et a Sanctorum Cosme et Damiani, ut populos vindices, ut habeas sine tota facinora et elegimus tibi de forum ut non habeant istas villas, et istoas terminos super se saionem, nec Fossatum, nec Anuda, neque Alicidio, neque Erbatico, nec Portatico in terminis de Castella, et si fuerint omnes de istas villas iam nominatas et de istos Monasterios ad alias villas, ad pignora cum lanceas et scutos et lapides et ibi bellum contigerit liuores et homicidium fecerint quomodo non pariatur illum, et si aliquis homo venerit, qui contra eos voce vel iudicio suscitauerit, aut aliqua calumnia petierit nullus firmet super eos, sed illos dent duodecim homines et delindent se de quocumque iuditio illis petierint."

XXXVII

Cartulario de Celanova, f. 174. Año 985.

Bermulo II a Celanova.

"Id est damus... duas deganeas in bubalo ablocinos et barra... Seruata ratione sic ordinamus ut per manus de fratres qui in monasterio ipsius cellenoue extiterint et terrebum de nostro palatio et paratas libenter et diligentissime illud excipiant neminem in aliud ex nostram serenitatem uel ilussionem non hordenamus qui uel in modice uos in aliquo ibidem inquietet sed ut habeant inde seruis decet milites xpi. qui sunt ex monasterio nostrum cellenoue temporale subsidium et nos ante deum premium in conculsum. Ita post parte dei et predicti monasterii ab omni integritate testamus ipsos homines in omni integritate ad seruendum pro remedio animarum nostrarum."

XXXVIII

López Ferreiro: *Historia de la S. A. Iglesia de Santiago de Compostela*, t. II, Ap. p. 190. Año 987.

L. Bermudo II autoriza al abad Gundesindo Sarraceniz para que pueda admitir colonos de cualquier condado que vengan, que labren las tierras de este monasterio y las de los demás que le estaban anejos.

"...huic memorato loco conferre sicut et per huius testamenti seriem confero et contexto homines ad seruendum. quicumque eidem loco exhibuerunt seruicium uel obsequium post partem comitatus luparie. de tabeirolis de deza. uel de aliis comitatibus. siue de aliis partibus ubi eos hordinauerunt seruicium facere. et sunt ipsi homines infra terminos ipsorum monasteriorum.

quomodo eos concludunt testamenta et agniciones eorum. Sic eos damus atque concedimus parti ipsarum sanctorum dei. et uobis gundecindo abbati proles sarraceni. ut sint ibi lure perenni permansuri; sicut ceteri ingenui. tam isti qui presentes sunt. quam eorum prolenes usque in calce. et de quacumque parte et tributaria plebe de secundo aut tercio comitatu ad abitandum sponte uenerit. non permittimus ut aliquis homo ex regno nostro ausus sit unum ex eis ad fiscalem hordinem uel ad tributi censuram laicalem prouocare nisi tantum modo ad memoratum ipsorum sanctorum dei et seruorum et ancillarum in regula dei persistentium atque monentium. Quatinus quicquid ab eis iussum uel hordinatum acceperint. indesinenter atque fideliter adimpleant atque peragant; sicut iam exaratum est."

XXXIX

Muñoz y Romero: *Colección de fueros municipales y cartas pueblas*, p. 32.

Adición a los fueros de San Zadornin después de 995.

"Et homines de Barrio ita habuerunt fuero, ut vadant cum illa potestate de Berbela ad venato, vel ad pignora, aut montatico prendere de vacas vel de porcis, et donavit ad illos sua assatura, quia non habuerunt fuero de montatico pectare, sed de prendere."

XL

Muñoz y Romero: Colección de fueros municipales y cartas pueblas, p. 56. Año 1011.

"His etiam supra dictis terminis sic facimus decretum, ut illi homines, qui sub domino Abate, vel domina Abatissa Sancti Salvatoris Oniae popu-
laberint, et habitatores sub eius dominio fuerint, et serbierint ad Sanctum Salvatorem, potestatem habeant cum suo ganatu et omnibus suis
peccoribus herbis pascuis tan isti quam illi alii, qui in decaniis fuerint
Sancti Salvatoris, et vadant omnes securi cum suos ganatos, vaccas,
equas, capras, porcos ubicumque voluerint pascere per omnes istos ter-
minos praedictos, et per istos quos nominamus de Espinosa usque in
Salduero, et ex alia parte, usque in Samano... nullos alios ganatos, nec
vacas, nec alla peccora intrent pascere nisi illas de Sancti Salvatoris.
Et si inventi fuerint, Abas de onia accipiat montaticum de omnes vacas."

XLI

Tumbo de León, fol. 350 vº. Año 1015.

"A multis est scitum nec non a paucis est declaratum eo quomodo
fuit munnio seruiciale de dominos nostros in legione super celleros de
ipsos reges et abuit hereditatem suam propria in Kastrello terras et uineas
rattique sunt ex ei filii duo vnus nomine saluator et alius iulianus Mortuus
est autem ipse munnio et ereditauit filios suos et post morte de munnio
a paucis temperibus uenerunt filiis hysmaelitarum in legione et capti
sunt ipsos filios de munnio et ducti sunt cordue. Remansit autem ipsa
hereditate in desolacione prendiderunt eam maiordomos et parauerunt
eam post parte de rege. Et exit autem se nunus donnitiz et presens mani-
bus inclinata capite petiuit ipsa hereditate ad rege domno ueremudo.
Ille autem pro sua misericordia dedit ei eam et tenuit eam cum suo..."

XLII

Tumbo de León, folio 298. Año 1070.

"Kartula comutationis sicut est facimus de quarta in korte quos
abemus in merkado et emit eam uir meus petro nunniz cum cidi domi-
niquiz pretio iusto, et abet suis terminis exterminatis per locis et terminis
suis antiquis designatis. De prima parte alfondega de illa regina. Et alia
parte de donna et tertia parte corte de illa regina domna urraka et
quarta parte merkado de rege."